

Всесвітня історія
8 клас
Конструктор уроку, розроблений до підручника
«Всесвітня історія. 8 клас»
(авт.: О. Гісем, О. Мартинюк, О. Сирцова)

Автори: **Мокрогуз Олександр Петрович**, завідувач кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського, канд. пед. наук, доцент;
Репняк Ангеліна Андріївна, учитель історії та громадянської освіти Чернігівського ліцею № 15.

Урок 2

Тема. Експедиції європейських мореплавців і їхні результати

Мета: проаналізувати причини та передумови Великих географічних відкриттів; з'ясувати значення морських подорожей Х. Колумба, Б. Діаша, В. да Гами, Ф. Магеллана, а також дати характеристику цивілізацій індійських народів майя, ацтеків та інків; пояснювати та застосовувати поняття й терміни; розвивати в учнів уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, працювати з джерелами інформації, робити висновки; сприяти появі в учнів допитливості та зацікавленості до подій, які ввійшли в історію під назвою Великі географічні відкриття.

Тип уроку: комбінований.

Основні терміни та поняття: Великі географічні відкриття, передумови, привід, колоніальна імперія, колонія, метрополія, цивілізації доколумбової Америки.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний етап

Повідомлення теми та мети уроку.

II. Актуалізація знань учнів

Бесіда

1. Як люди в середньовіччі уявляли світ і Землю?
2. Що вам відомо про похід норманів (вікінгів) до Північної Америки?
3. Яких ви знаєте середньовічних мандрівників?
4. Які країни відвідав під час своїх подорожей Марко Поло?
5. Як ви вважаєте, чому в XV—XVI ст. стали можливими тривалі подорожі у відкрите море?

III. Сприйняття та усвідомлення навчального матеріалу

1. Причини й передумови пошуку нових торговельних шляхів до Індії

Розповідь учителя

Великі географічні відкриття, які відкрили нові землі й морські шляхи до Африки, Америки, Азії тривали з середини XV до середини XVI ст.

Причини відкриттів

- Із другої половини XV ст. торгівля європейців зі Сходом ускладнилася внаслідок завоювань Османської імперії. Шлях до Індії через Єгипет і Червоне море повністю контролювали араби. Тому потрібно було шукати нові торговельні шляхи.

- Нестача в Європі дорогоцінних металів. Економічний розвиток потребував значної кількості золота і срібла. Це можна було б узяти з нових завойованих територій.

Робота зі схемою (с. 9)

Розгляньте схему «Експедиції європейських мореплавців» і дайте відповідь на запитання до неї.

2. Експедиції португальських мореплавців. Започаткування Португальської імперії

Випереджальне завдання

У ході роботи над матеріалом параграфа і під час розповіді вчителя заповніть таблицю «Географічні відкриття XV — першої половини XVI ст.».

Рік	Хто очолював експедицію	Держава-організатор експедиції	Зміст відкриття	Історичне значення

Розповідь учителя

Першими шукати нові торговельні шляхи почали Португалія та Іспанія, починаючи з початку XV ст.

У 1487 р. Бартоломеу Діаш першим із європейців досяг південного краю Африки. Він назвав це місце мисом Бур. Однак португальський король Жуан II не затвердив таку гнітючу назву й звелів назвати його мисом Доброї Надії.

Запитання. Як ви думаєте, із чим було пов'язане таке рішення Жуана II? Які надії він покладав на це відкриття?

Васко да Гама вирушив шукати морський шлях в Індію в 1498 р. Експедиція допливла до м. Доброї Надії. В. да Гамі пощастило знайти досвідченого лоцмана, який провів кораблі через Індійський океан і потрапити до Індії в порт Калікут.

Завдання. Опрацюйте ілюстрацію «Васко да Гама висаджується в Калікуті» (с. 11) і дати відповідь на запитання до неї.

Місцевий раджа дозволив мандрівникам торгувати і вони почали скуповувати прянощі, перли й коштовне каміння. Шлях додому зайняв два роки. Загибло дві третини команди. Проте привезені багатства в 60 разів перевищували суму, затрачену на організацію експедиції. Після цього португальці споряджали експедицію за експедицією, відкриваючи для себе нові території. Вони діставалися навіть Китаю та Японії у XVI ст.

Великих територій португальці зазвичай не захоплювали, а на узбережжі створювали укріплені факторії.

3. Експедиції іспанських мореплавців

Розповідь учителя

Мореплавець Христофор Колумб звернувся до іспанського королівського подружжя Фернандо та Ізабелль із проханням надати кошти на експедицію щодо відкриття нового шляху до Індії. У 1492 р. каравели «Санта-Марія», «Пінта», «Нінья» із командою із 90 осіб відпливли з Іспанії. Через декілька тижнів, 12 жовтня 1492 р. було відкрито о. Сан-Сальвадор у Карибському морі. До Іспанії Х. Колумб повернувся на одному кораблі з величезними багатствами. Прибутки експедиції перевершили затрати на її спорядження в 170 разів. Згодом Х. Колумб здійснив ще три експедиції.

Робота з історичним джерелом (с. 12)

Опрацюйте уривок «3 листа Х. Колумба до іспанського короля Фернандо та королеви Ізабелль (18 жовтня 1498 р.)» та дайте відповідь на запитання до нього.

Розповідь учителя

Для вирішення суперництва між Іспанією та Португалією за нові землі за посередництва Папи Римського в місті Тордесільяс у 1494 р. було укладено угоду про поділ нових земель.

У 1519 р. в Іспанії було організовано експедицію, що мала за мету досягти Азії західним шляхом (те, що не зробив Х. Колумб). Флотилію з п'яти кораблів і 258 членів команди очолив португалець Фернандо Магеллан. Протока між Атлантичним океаном і Тихим названа на його честь. Він назвав океан Тихим, оскільки за чотири місяці плавання по ньому не було штормів. На Філіппінських островах Ф. Магелан загинув. У 1522 р. до Іспанії повернувся один корабель і 18 членів команди.

Запитання. *У чому полягало значення подорожі Ф. Магеллана?*

4. Невідомі в Європі цивілізації доколумбової Америки

Розповідь учителя

У 1992 р., під час святкування 500-річчя першої експедиції Х. Колумба, замість «відкриття Америки» цю подію вперше назвали «зустріччю двох цивілізацій» — європейської та цивілізацій доколумбової Америки.

Запитання. *Яке формулювання ви вважаєте більш вдалим: «відкриття Америки» чи «зустріч двох цивілізацій»?*

На території Центральної і Південної Америки жили народи майя, ацтеків, інків та інші. Кількість населення становила 15—20 млн осіб. Основним видом занять було

землеробство. Ці народи не вміли виплавляти залізо, не застосовували колесо, плуг, вогнепальну зброю, у них не було коней.

Робота з таблицею «Доколумбова Америка»

Назва народу	Де проживали і коли	Столиця / найбільші міста
Майя / мая	Півострови Юкатан і Гватемала. 1000 р. до н. е.—XVI ст.	Паленке, Чичен-Іца, Ушмаль, Тікаль, Кіригуа, Копан
Ацтеки	Мексиканське нагір'я. 1248—1521 рр.	Теночтітлан (засновано в 1325 р.)
Інки	Анди та Болівійське нагір'я. 1200—1533 рр., останній імператор загинув у 1572 р.	Куско, Мачу-Пікчу

Робота з історичним джерелом

Прочитайте уривок із «Повідомлення про справи в Юкатані» Дієго де Ланда, створеного в XVI ст. Чим життя цих народів відрізняється від життя європейців цього періоду? Назвіть п'ять фактів, які вас вразили.

«Чимало красивих споруд... Усі вони з дуже гарно витесаного каменю, хоча в цій країні немає ніякого металу, яким можна було б тесати... Науки, які вони вивчали, були: лічба років, місяців, днів, свята і церемонії... Вони писали свої книги на великому зігнутому складками аркуші, який затискали між двома дощечками. Писали з обох боків стовпчиками... Цей папір вони робили з коріння одного дерева і вкривали його білим лаком, на якому можна гарно писати... Вони покривали житла соломою або листям пальми... Головною їхньою їжею є кукурудза, з якої вони роблять всілякі страви і напої... Вони добувають з какао масло, що нагадує коров'яче... Ремісниками в індіанців є гончарі й теслі... Були лікарі, або, точніше кажучи, чаклуни, які лікували травами і численними забобонними обрядами... Заняття, до якого вони найбільш схильні,— торгівля. Вони вивозили сіль, тканини, рабів в інші землі, обмінюючи все це на какао і особливі камінці, які слугували в них монетами... Мулів і биків у них заміняли люди... Обов'язок чаклунів — передавати жителям відповіді демонів... Одна посадова особа розсікає жертву під час жертвоприношення.»

IV. Закріплення та систематизація вивченого матеріалу

Бесіда

1. Чому відкриття, здійснені європейцями у XV— XVI ст. і про які йшлося на сьогоднішньому уроці, були названі Великими географічними відкриттями?
2. Перевірка заповненої таблиці «Географічні відкриття XV — першої половини XVI ст.».
3. Хто автор наведеного уривку з листа? «...Я за тридцять три дні з флотилією, яку найясніші Король та Королева ...віддали під моє керівництво, досяг Індій, де знайшов багато островів, населених незліченними племенами...Першому відкритому мною острову я дав назву Сан-Сальвадор... (Відповідь: Х. Колумб.)
4. Дайте визначення термінів/понять: «метрополія», «колоніальна імперія». Чи можна Португалію та Іспанією ототожнити з цими термінами?
5. Установіть хронологічну послідовність подій XV— XVI ст.
А Тордесільяський договір
Б Відкриття морського шляху до Індії
В Відкриття Нового світу
Г Перша навколосвітня подорож
Відповідь 1В, 2А, 3Б, 4Г

Працюємо з ІЗЗІ

Виконайте тестові завдання до матеріалу параграфа.

V. Домашнє завдання

1. Опрацюйте § 2 підручника.
2. Виконання завдання № 10—12 із рубрики «Оцінюємо і створюємо».